

A ma svájci Sankt Gallen bencés monostorában nemcsak évkönyvet vezettek, hanem időről időre részletes beszámolók születtek a kolostor életéről, a vele kapcsolatban megtörtént eseményekről. Az első ilyen munkát Ratpert készítette Casus Sancti Galli (Sankt Gallen-i történetek) címmel a 9. század végén, és 883-ig haladt a tárgyalásban. Hosszabb szünet után Ekkehard – e néven a negyedik a kolostori tisztséget betöltő Sankt Gallen-i szerzetesek sorában – vette fel az elejtett fonalat, és ugyanezen a címen folytatta Ratpert munkáját, megírva a kolostor történetét 884-től 972-ig. Ekkehard 980–990 körül született, fiatalabb éveiben a mainzi káptalani iskolában működött, majd Sankt Gallenben tanított. Elsősorban szóbeli, kolostori hagyományok alapján, élénk, anekdotázó stílusban dolgozta fel 80 év történetét, középpontba az apátok és a tanárok alakját állítva. A magyarok Sankt Gallen-i kalandozásáról, valamint a morok és magyarok összecsapásáról szóló életteli leírása jól jellemzi íráskészségét, stílusát. Ekkehard 1056 után halt meg.

Felderítők jártak⁷⁸³ éjjel-nappal a számukra ismerős vidéken, hogy jelentsék az ellenség⁷⁸⁴ érkezését a barátoknak – akik ugyan nem nagyon hitték, hogy a barbárok valaha is Sankt Gallenre⁷⁸⁵ támadnak –, hogy az erdőbe menekülhessenek. . . .

Az ellenség ugyanis nem együtt vonult, hanem csapatokként támadta meg a városokat és a falvakat, mivel senki sem állt ellen, és kifosztván felperzselt azokat, s így váratlanul tört rá a készületlen emberekre, ahol csak akart. Az erdőkből is százasával vagy olykor még kisebb csapatokban törtek elő az ott rejtőzők; a füst azonban és a tüzekből vörös ég jelezte, hol vannak az egyes csapatok.

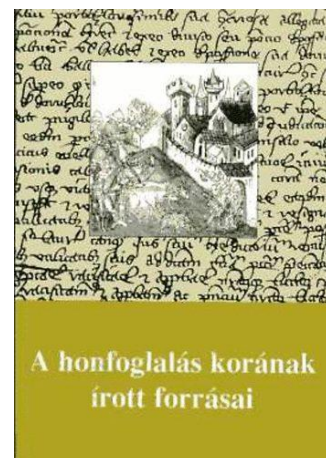
Volt pedig akkoriban a mieink között egy buta és együgyű barát, név szerint Heribald, akinek a mondásai és tettei gyakran nevetést fakasztottak. Mikor a barátok első alkalommal menekültek az erdőbe, néhányan félelemmel mondták neki, hogy ő is meneküljön. „Bizony – mondta ő –, meneküljön, aki akar. Én ugyan nem menekülök, mert a kamarás ebben az évben még nem adta ki a sarura való bört.” ... És így várta a betörő magyarokat rettenthetetlenül. Végül a barátok a többi hitetlenkedővel együtt csaknem későn menekültek el, megrettenve a szörnyű kiáldozástól: „az ellenség azonnal ránk ront”. Ő azonban ren-

A tisztek, elfoglalván a kolostor udvarát, gazdagon lakmároztak. Heribald is jól belakott velük együtt, úgy, ahogy még soha, mint később maga mondogatta. Mivel azok szokásuk szerint székek nélkül a zöld füre heveredtek le a lakomához, Heribald magának és egy bizonyos foglyul ejtett klerikusnak kis székeket hozott. Miután pedig azok a lapockákat és az áldozati állatok más részeit félig nyersen, kések nélkül, fogukkal marcangolva falták fel, a lerágott csontokat tréfálkozva egymáshoz dobálták. Bort is, amit tele csöbörben középre helyeztek, egyformán mindenki annyit ivott, amennyit akart. Miután pedig a színbortól felhevültek, valamennyien félelmetesen kiáltottak isteneikhez, a klerikust és balga emberüket arra kényszerítették, hogy ugyanazt tegyék. A klerikus, jól ismervén nyelvüket – ezért hagyták ugyanis életben –, hangosan velük kiabált; miután az ő nyelvükön eleget tombolt, könnyek között elkezdte a „Szentelj meg minket” kezdetű, a szent keresztről szóló antifónát,⁷⁹¹ a keresztfeltalálásának ünnepe másnap volt;⁷⁹² ezt vele énekelte – bár rekedt hangon – Heribald is. Mindazok, akik ott voltak, a foglyok szokatlan énekére összesereglettek, s túlárado jókedvükben táncoltak és birkóztak a főemberek előtt. Néhányan fegyverrel is összecsapva megmutatták jártasságukat a haditudományban. Eközben ama klerikus – ilyen vidámság közepette – alkalmasnak vélvén az időt arra, hogy könyörögni szabadon bocsátásáért, a szent keresztségéért esdekelve könnyek között a főemberek lábai elé borult szánalmasan; ám azok módfelett vad indulattal sziszegve s mintegy szörnyű rőfögéssel adták tudtukra csatlósaiknak, hogy mit akarnak.

Végül is a komolyabban gondolkodó barátok csodálták a jóságos Istent, aki annyira kedvez az együgyűeknek, hogy nem restelli védelmezni még a balgákat és tompa eszűeket sem az ellenség kardjai és husángjai közepette. Midőn pedig pihenés közben megkérdezték Heribaldtól, hogyan tetszettek neki Sankt Gallen oly nagy számú „vendégei”, így szólt: „Bizony, igen tetszettek, nem emlékszem, hogy valaha is vidámabb embereket láttam volna a kolostorunkban, higgyétek el nekem. Étet és italt ugyanis bőkezűen adtak nekem, hiszen amit állhatatos pincemesterünkől azelőtt nagy nehezen tudtam kikönyörögni, hogy akár csak egyszer is inni adjon, amikor szomjaztam, azok kéresemre bőkezűen adtak nekem.”

ületlenül kitarván szándékánál félelem nélkül sétálgatott. Azok végül betörték tegzesen, fenyegető dárdáik és nyilaik miatt ijesztően. Minden helyet alaposan átvizsgáltak; biztos, hogy sem a nemet, sem a kort nem kímélték. Egyedül őt találták ott állva közepén rettenthetetlenül. Csodálták, mit akar, miért nem menekült el. Eközben a gyilkolásra elszánt embereknek megparancsolták, hogy tartsák féken fegyverüket, a tisztek tolmácsok közreműködésével kikérdezték, s mikor belátták, hogy együgyű szörnyszülöttel állnak szemben, valamennyien kinevették és megkímélték. Szent Gál költőrárt érintésre sem méltatták, mivel korábban már gyakran csatlakoztak az efféle dolgokban, hiszen semmi egyebet nem találtak bennük, mint csontokat és hamvakat. Megkérdezték végül balga emberüket, hol van elrejtve a hely kincstára. Midőn az buzgón a templomkincstár rejtett ajtójához vezette őket, feltörvén azt, gyertyatartókon és aranyozott koronákon kívül, amelyeket a sietve menekülők hagytak hátra, semmit nem találtak ott, pofonokkal fenyegették meg, mert becsapta őket. Közülük ketten felmászta a haranglábra, úgy gondolván, hogy az annak csúcsán levő kakas aranyból van, és nem lehet az így nevezett hely istene⁷⁸⁸ csak akkor, ha értékes fémből van öntve; s miközben egyikük erősebben előrehajolt, hogy azt lándzsájával leszakítsa, a magasból az udvarra zuhant és elpusztult. Ezalatt a másik az Isten szentélyének meggyalázására a keleti szárny csúcsára ment és nekikészülődött, hogy szükségét végezze, hátraesve azonban lezuhant, és teljesen összezúzta magát. Miközben e kettőt ajtószárnyak között égették – amint azt később Heribald elmondta – és a lángokádó máglya hevesen belekapott a szepőldőkfába és a mennyezetbe, s husángokkal többen versengve szították a tüzet, Gallus templomát – Magnuséval⁷⁸⁹ egyetemben – semmiképpen sem tudták felgyújtani. Volt pedig a barátok közös pincéjében két érintetlenül teli boroshordó, amelyek ott maradtak, mivel ama válságos időben az ökröket befogni és hajtani senki nem merte. Ezeket, a helynek valamiféle szerencséje folytán, egyetlen ellenség sem nyitotta ki, talán azért, mert a szekereken bőven volt ilyenfajta zsákmány. Ugyanis midőn valamelyikük szekercéjét meglóbálva feltépte az egyik abroncsot, Heribald, aki már egészen otthonosan érezte magát közöttük, így szólt: „Hagyd abba, jó ember, mit gondolsz, mit iszunk majd, ha ti elmentek?” Ő, tolmács segítségével megértve ezt, nevetésben tört ki, s kérte társait, ne bántsák balga emberük hordóit. Ezek tehát megmaradtak az apát megérkezéséig, midőn a magyarok eltávoztak onnan.

„Nem tagadom, az az egy bizony nagyon nem tetszett, hogy annyira műveletlenek voltak. Igazán mondom nektek, soha nem láttam ilyen bárdolatlan embereket Szent Gál kolostorában. Ugyanolyan féktelenséggel viselkedtek a templomban és a kolostorban, mint kinn a mezőn. Hiszen amikor egyszer jelt adtam nekik a kezemmel, hogy legalább a templomban csendesebben legyenek, az Istenre gondolva, súlyos ütésekkel mértek a nyakamra, de tüstént borral kínálták, így tévén jóvá azt, amit ellenem vétettek; ezt egyikőtök sem tette volna meg velem”.

A honfoglalás korának írott forrásai. Szeged, 1995
Szerk. Kristó Gyula. (Szegedi Középkortörténeti Könyvtár 7.)
246–256.